#kuutoskaupungit

Suomen kuuden suurimman kaupungin - Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu ja Turku- lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle (valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle U70/2025 vp)

U 70/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028-2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028-2034.

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt kuutoskaupungeilta kirjallista lausuntoa liittyen valtioneuvoston kirjelmään U 70/2025 vp. Kuutoskaupungit kiittävät mahdollisuudesta antaa lausunto. Kuutoskaupungit painottavat lausunnossaan seuraavia näkökulmia:

- Kuutoskaupungit pitävät tärkeänä valtioneuvoston kantaa, jossa tavoitteeksi asetetaan kestävän kaupunkikehittämisen perustuminen jatkossakin integroituihin kaupunkikehittämisen strategioihin. On myös tärkeää, että valtioneuvosto huomioi sekä kestävän kaupunkikehittämisen että kaupunkien merkittävän roolin kilpailukyvyn ja alueellisen elinvoiman edistämisessä.

- Rahoitus kestävään kaupunkikehitykseen on säilytettävä vähintään nykyisellä tasolla (8 % rakennerahastovaroista, n. €90 milj. Suomessa).

- Kansallisiin ja alueellisiin kumppanuussuunnitelmiin tulee sisällyttää kaupunkiluku (urban chapter), joka valmistetaan tiiviissä kumppanuudessa kaupunkien kanssa.

- Kumppanuussuunitelman rahoituksenohjaamisen tueksi ehdotamme kaupunkien ja valtion yhteistä EU-kumppanuussopimusmallia, joka yhdistää EU:n kilpailukyky-, ilmasto- ja kaupunkipolitiikan tavoitteet keskeisiin maakohtaisten suunnitelmien indikaattoreihin.

- Koska työttömyys on Suomessa tällä hetkellä EU-maiden korkeinta, tulee Suomen kannassaan esittää, että työttömyyden taso, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys, nuorisotyöttömyys ja maahanmuuttajien työttömyys, otetaan huomioon rahanjaon indikaattorina.

#kuutoskaupungit

1. Kaupunkien rooli kumppanuusrahaston NRP-asetuksessa selkeytettävä

Kuutoskaupungit yhtyvät valtioneuvoston kantaan siitä, että vähenevät koheesiovarat täytyy kohdistaa toimiin, jotka lisäävät Suomen talouskasvua, kilpailukykyä ja tuottavuutta. Euroopan kilpailukyky ja kasvu syntyvät kaupunkialueilla, joissa tuotetaan suurin osa työpaikoista, innovaatioista ja investoinneista. Suomessa kolmannes koko maan väestöstä ja yli puolet kaikista työpaikoista sijaitsee kuuden suurimman kaupungin alueella. Myös valtaosa Suomen BKT:sta syntyy kuudessa suurimmassa kaupungissa.

Kuutoskaupungit korostavat, että Suomen tulee kannassaan ottaa huomioon kaupunkien rooli kilpailukyvyn vahvistamisessa, ilmastotyössä sekä sosiaalisessa osallisuudessa. Kaupungit tulee nähdä paitsi keskeisinä tuensaajina, myös strategisina kumppaneina siinä, miten EU ja Suomi saavuttavat tavoitteensa tehokkaasti ja vaikuttavasti kaupunkien lähtökohdista.

Kuutoskaupungit pitävät myös hyvänä, että U-kirjelmässä (U53/2025 vp) valtioneuvoston kantaa on tarkennettu ja kaupunkien merkittävä rooli kilpailukyvyn ja alueellisen elinvoiman edistämisessä huomioidaan. Monien haasteiden, kuten työttömyyden, keskittyminen suuriin kaupunkeihin korostaa myös rahoituksen kohdentamisen tarvetta.

Kuutoskaupungit kuitenkin kiinnittävät huomiota siihen, että valtioneuvoston kannassa kaupunkien rooli kumppanuusrahastossa tulisi huomioida ”riittävästi”. **Ilmaisu on liian väljä, eikä muodosta todellista velvoitetta huomioida kaupunkien roolia rakenteellisesti tai rahoituksellisesti osana kumppanuusrahastoa koskevaa NRP-asetusta**. Kaupunkien rooli tulee huomioida selkeästi ja vaikuttavasti, ensisijaisesti kumppanuussuunnitelmaan sisältyvän pakollisen kaupunkiluvun kautta sekä kestävän kaupunkikehityksen korvamerkinnän kautta.

Kuutoskaupungit pitävät välttämättömänä, että koheesiopolitiikan perusperiaatteet (monitasoinen hallintomalli, kumppanuus ja subsidiariteettiperiaate) huomioidaan uudella ohjelmakaudella. Paikallis- ja aluelähtöisyyden tulee olla keskeinen osa kansallisessa kumppanuussuunnitelmassa. **Kaupungit tulee ottaa mukaan NRP-suunnitelmien valmisteluun. Kuutoskaupungit korostavat, että Suomen tulee kannassaan esittää kaupunkien suoraa edustusta kumppanuussuunnitelmien valmistelussa ja toimeenpanossa paikallisviranomaisina.**

Koska työttömyys on Suomessa tällä hetkellä EU-maiden korkeinta, tulee Suomen kannassaan esittää, että työttömyyden taso, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys, nuorisotyöttömyys ja maahanmuuttajien työttömyys, otetaan huomioon rahanjaon indikaattorina.

2. Valtion ja kaupunkien yhteinen EU-kumppanuussopimus

Valtioneuvoston tavoin kuutoskaupungit kiinnittävät huomiota kumppanuusrahaston artiklassa 3. mainittuihin lukuisiin erityistavoitteisiin ja korostavat, että valtaosa NRP-asetuksen tavoitteista kytkeytyvät kaupunkien työhön. Kuutoskaupungit ehdottavatkin, että **NRP-suunnitelmiin sisällytetään pakollinen kaupunkiluku,** joka tulee valmistella tiiviissä yhteistyössä kaupunkien kanssa.

Kaupunkiluku voitaisiin toteuttaa jokaisessa jäsenmaassa paikallisiin hallintorakenteisiin ja käytäntöihin sopivimmalla tavalla. Ehdotuksemme on, että Suomessa kaupunkiosio toteutettaisiin **valtion ja kaupunkien yhteisillä EU-kumppanuussopimuksilla**. Ne perustuisivat kunnianhimoiseen yhteiseen visioon ja tavoitteisiin, jotka ohjaisivat investointeja. Kumppanuussopimusten kautta rahoitusta voitaisiin suunnata joustavasti kaupunkien käyttöön isoihin, vaikuttaviin hankkeisiin välttäen rahoituksen pirstaloitumista pieniin hankehakuihin. Niiden avulla voitaisiin tukea kilpailukykyä edistäviä hankkeita, kuten innovaatioklustereiden syntymistä kriittisten teknologioiden ympärille tai osaamiskeskuksia, mutta myös ilmastotavoitteiden, puhtaan siirtymän ja sosiaalisen osallisuuden edistämistä NRP-asetuksen 3. artiklan tavoitteiden mukaisesti.

3. Rahoituksen varmistaminen kestävälle kaupunkikehitykselle

Kuutoskaupungit pitävät hyvänä valtioneuvoston linjausta siitä, että kestävä kaupunkikehittäminen perustuisi jatkossakin integroituihin kaupunkikehittämisen strategioihin. Pidämme erityisen tärkeänä, että valtioneuvoston mainitsemaa kaupunkien välistä yhteistyötä vahvistetaan osana kumppanuussuunnitelmia ja että yhteistyö kytketään selkeästi rahoituksen kohdentamiseen ja strategisiin kasvua ja kilpailukykyä parantaviin kumppanuussopimuksiin.

Sopimuspohjaisella kehittämisellä varmistetaan EU- ja kansallisten varojen strateginen, pitkäjänteinen ja vaikuttava käyttö. Nykyisen ohjelmakauden 8 % korvamerkintä (n. 90 M€ Suomessa) aluekehitysvaroista (EAKR) on taannut pitkäjänteisen tuen kaupunkikehittämiselle. Vastaava **korvamerkintä kestävälle kaupunkikehittämiselle tarvitaan myös 2028–2034 kaudella**. Kasvusopimukseen voitaisiin sisällyttää toimia, jotka vahvistavat kaupunkien innovaatioekosysteemien toimijoiden edellytyksiä hakea rahoitusta muun muassa uudesta kilpailukykyrahastosta.

Kuutoskaupungit pitävät hyvänä, että valtioneuvoston tavoitteena on, että sekä kestävä kaupunkikehittäminen kuin myös maaseudun ja alueiden kehittämistoimet turvataan, synergiaetuja hyödyntäen. Suomen on neuvotteluissa varmistettava, että lisääntyvä joustavuus ei saa tarkoittaa ennakoimatonta rahoituksen uudelleenkohdentamista kesken ohjelmakauden. Mikäli uudelleenkohdentamista suunnitellaan, kaupunkeja ja alueita on osallistettava ja kuultava asiassa.

4. Koheesiopolitiikan ja EU-välineiden toteutus kaupunkien näkökulmasta

Kuutoskaupungit kiinnittävät huomiota, että EU-välineen tarkoituksena on myös tukea kaupunkien innovatiivisia hankkeita, vahvistaa kapasiteettia sekä parhaiden käytäntöjen vaihtoa. Edellä mainituille toimenpiteille ei ole kuitenkaan määritelty selkeää rahoitusosuutta. **Kuutoskaupungit pitävät välttämättömänä, että kaupunkien tukitoimille varataan riittävästi rahoitusta.**

Kuutoskaupungit yhtyvät vahvasti Suomen kantaan siinä, että vähenevät aluekehitysvarat täytyy käyttää entistä vaikuttavammin ja tuloksekkaammin ja kohdistaa toimiin, jotka lisäävät Suomen talouskasvua, kilpailukykyä ja tuottavuutta. Kuutoskaupungit haluavat kuitenkin alleviivata aluekehitysvarojen merkitystä alueiden elinvoimaisuuden edistämisessä. Suomen kannassa korostetaan EU:n TKI-rahoituksen merkitystä elinvoiman ja kilpailukyvyn kannalta,

mutta on huomioitava, että aluekehitysvarat ja Horisontti Eurooppa -rahoitus täydentävät toisiaan. Molempia tarvitaan, jotta luodaan vahva perusta osaamiselle, huippututkimukselle sekä uusille innovaatioille.

NRP-suunnitelmien erityistavoitteisiin (artikla 3) liittyen kuutoskaupungit näkevät valtioneuvoston kannan tavoin, että jokaisella jäsenmaalla tulisi olla vapaus valita, mitä erityistavoitteita suunnitelmassa toteutetaan. Näin vähennetään riskiä pienten varojen pirstaloitumisesta. Valtaosalla NRP-suunnitelman erityistavoitteista on kaupunkikytkös, mikä korostaa tarvetta kaupunkien vahvaan osallistumiseen suunnitelman laatimiseen. Erityisesti **kestävän vaurauden** (mm. ilmasto ja ympäristö, liikenneinfra, digitalisaatio, vetovoima) **ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden** (mm. työllisyys, elinikäinen oppiminen, sosiaalinen osallisuus) **alatavoitteet kuuluvat kaupunkien toimivaltaan** ja ovat kestävän kaupunkikehityksen kannalta keskeisiä. Näihin tavoitteisiin tulee osoittaa riittävät varat.

Komissio ehdottaa NRP-suunnitelmiin 43 % korvamerkintää ilmasto- ja ympäristömenoihin sekä 14 % korvamerkintää sosiaaliseen osallisuuteen. Kuutoskaupungit tukevat näitä korvamerkintöjä. Kaupungit ovat etulinjassa niin ilmasto- ja luontotyössä kuin myös segregaation, syrjäytymisen, kotoutumisen ja työllistymisen ratkaisemisessa.

Kuutoskaupungit tukevat valtioneuvoston kantaa Interreg-ohjelmien jatkumisesta. Rajat ylittävä ja valtioiden välinen yhteistyö on tärkeä osa kaupunkien innovaatioekosysteemien ja vihreän sekä digitaalisen siirtymän toteutusta.

Liikennerahoituksen osalta mainitaan, että valtioneuvosto pitää tärkeänä, että rahoituskehyksen eri instrumentit täydentävät toisiaan tarkoituksenmukaisesti, jotta EU-rahoitusta voitaisiin Suomessa hyödyntää valtakunnallisen liikennejärjestelmän kannalta merkittäviin tarpeisiin. Tämä on tärkeää suurten kaupunkien liikennejärjestelmien kehittämisen näkökulmasta. On kuitenkin huomioitava, että rahoitus on komission monivuotisessa budjettiehdotuksessa jakautunut kolmeen osaan: kilpailukykyrahasto, Verkkojen Eurooppa –ohjelma ja kumppanuusrahasto. Näiden keskinäinen suhde ja sisältö vaatii selkeyttämistä, jotta rahoitusta voidaan hyödyntää hyvin. Erityisesti Verkkojen Eurooppa –ohjelma on merkittävä Suomen tulevaisuuden, kilpailukyvyn, ylirajaisten liikenneyhteyksien ja kokonaisturvallisuuden kannalta.

Lopuksi toteamme, että ESR-erityistavoitteet ovat suurelta osin samoja kuin nykyisellä ohjelmakaudella. Huomiomme kiinnittyy valtioneuvoston u-kirjelmässä erityisesti seuraavaan kohtaan: *iv) helpottamalla palvelujen ja niihin liittyvän infrastruktuurin saatavuutta, mukaan lukien terveydenhuoltojärjestelmien sekä lasten- ja pitkäaikaishoitopalvelujen nykyaikaistaminen, digitalisaatio ja laadun ja häiriönsietokyvyn vahvistaminen;* Mainittu palvelujen ja niihin liittyvän infrastruktuurin, ml. terveydenhuoltojärjestelmien, kehittäminen on todella laaja kokonaisuus. Tällaisten palveluiden saatavuutta ja kehittämistä koskevien investointipäätösten tekeminen tulee kaupunkialueilla tehdä kumppanuudessa kaupunkien kanssa.

#kuutoskaupungit